

**VUUR UIT,
GEVAAR VOORBIJ?***

*niet als je brandweerman bent...

Infobrochure voor brandweermannen
naar aanleiding van de
Werelddag voor veilig en gezond werk
28 april 2015

brandweermannen sterven jonger

Deze beangstigende titel trok onze aandacht op het brandweerforum van 10 december 2014.

Met onze campagne naar aanleiding van de werelddag voor veilig en gezond werk, vragen we nu jouw aandacht.

Studies tonen een verband aan tussen het werk van brandweermannen en kanker. Dat vraagt om actie. We willen immers absoluut vermijden dat toekomstige studies ons binnen twintig jaar vertellen dat er nog maar weinig is veranderd.

Maar verandering start altijd met informatie en bewustmaking. Daarom sloegen verschillende stakeholders de handen in elkaar voor een informatieve brochure.

In deze brochure schuiven we enkele, soms eenvoudige, initiatieven naar voor die elk op zich een stap in de goede richting zijn. De tekst wordt af en toe onderbroken door een persoonlijke getuigenis van een brandweerman.

Een brochure is uiteraard niet voldoende. Ook een goede dialoog is belangrijk, zodat er blijvend aandacht is voor niet alleen het probleem, maar vooral voor mogelijke oplossingen.

Dit pakken we samen aan, uit respect voor onze brandweermannen!

Deze brochure is een samenwerking tussen:

dit weten we

Nationale én internationale studies tonen aan hoe brandweperlui dagelijks worden blootgesteld aan **stoffen met een kankerverwekkend effect**. Concreet gaat het om PAK's en VOC's.

Maar het is niet altijd evident om de eigenlijke oorzaak van kanker aan te duiden. Kanker manifesteert zich immers vaak pas jaren na de blootstelling. De oorzaak van kanker ligt dan ook dikwijls bij **verschillende factoren**.

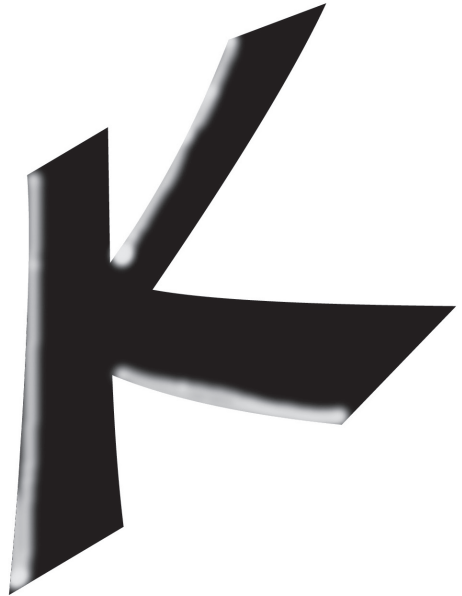
Vandaag zijn de oorzaken van dertig tot vijftig procent van alle kankers gekend. Dit betekent dat de oorzaak van **meer dan vijftig procent** van de kankers nog onbekend is.

Studies tonen aan dat er voor specifieke kankers een verhoogd risico is bij brandweperlui. Het gaat om **teelbalkanker, prostaatanker,**

multipel myeloom, huidkanker, hersenkanker en Non-Hodgkin lymfoom, omwille van de blootstelling aan onder meer benzeen en benzo(a)pyreen.

De blootstelling aan deze stoffen eindigt niet wanneer het vuur is gedoofd. Kledij neemt immers een deel van deze stoffen op. De toxische stoffen dringen doorheen de verschillende lagen van de brandweerkledij en worden **via de huid** opgenomen in het lichaam.

Het is dan ook van groot belang om blootstelling aan deze stoffen **maximaal te vermijden**.

preventie als sleutelbegrip: voor, tijdens en na

Een goede preventie voorziet de nodige maatregelen, voor, tijdens en na een oproep om blootstelling te minimaliseren. Preventie start dus al bij de opleiding, oefeningen en in de verschillende posten, nog voor de oproep binnenkomt. Dit moet meer zijn dan regelgeving. Dit moet een veiligheidscultuur zijn.

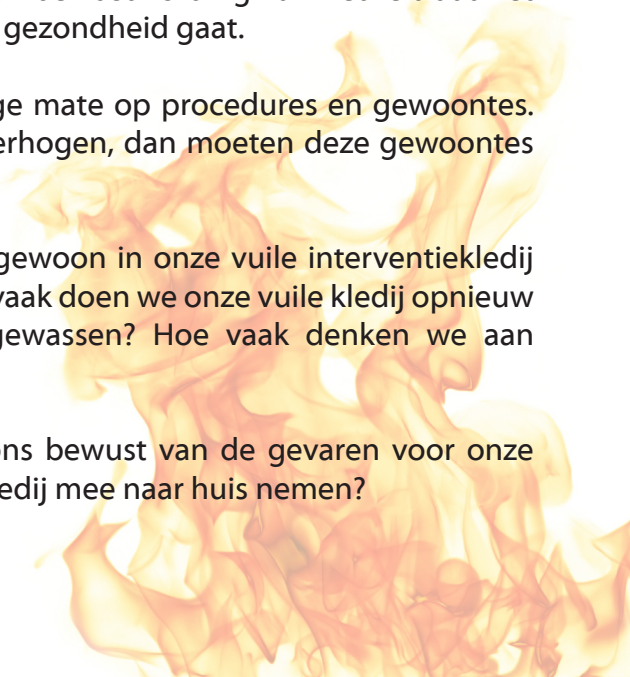
De werkgever is verantwoordelijk voor de nodige training en instructies voor alle werknemers. De werknemer moet op zijn beurt een bijdrage leveren aan een veilige en gezonde werkomgeving. Veiligheid en gezondheid of arbeidshygiëne zijn ook twee van de zeven welzijnsdomeinen. Hoe een organisatie en dus de zone omgaat met het welzijn van haar personeel, ligt vast in de bedrijfscultuur.

Maar veilig en gezond werken gaat ook over een wijziging van gedrag en gewoontes en een bewustwording van het feit dat het om onze eigen veiligheid en gezondheid gaat.

De brandweer steunt in hoge mate op procedures en gewoontes. Willen we dus het welzijn verhogen, dan moeten deze gewoontes aangepast worden.

Hoe dikwijls rijden we niet gewoon in onze vuile interventiekledij terug naar de kazerne? Hoe vaak doen we onze vuile kledij opnieuw aan? Hoe vaak wordt ze gewassen? Hoe vaak denken we aan persoonlijke hygiëne?

Of zelfs, hoe vaak zijn we ons bewust van de gevaren voor onze naasten wanneer we onze kledij mee naar huis nemen?

**Een mentaliteitswijziging dus, voor je eigen veiligheid.
En die begint liefst vandaag.**

voor de interventie

Alles start met opleiding. Ook bij de brandweer. Het is daar dat de juiste mentaliteit moet worden aangeleerd. Niet alleen met theorie, maar ook tijdens praktische oefeningen. En dat kan enkel als de instructeurs zich bewust zijn van hun voorbeeldrol. Voor de brandweerscholen ligt hier dus een belangrijke taak!

Het idee dat vuile brandweerkledij een teken is van goed vakmanschap, moet dan al gecounterd worden.

Duidelijke richtlijnen over de kledij en maatregelen zijn best voorhanden in de zone. Het is in de eerste plaats noodzakelijk om goed te weten welke procedures er gelden in de zone. Als er verschillen zijn tussen de posten in het gebruik van kledij en gewoontes, is het nuttig om deze op één lijn te plaatsen, en indien nodig aan te passen om veiliger te kunnen werken.

Alle brandweerlui moeten hierover de nodige informatie krijgen. Niet alleen in een brochure of via een site, maar ook via opleiding en oefeningen.

Het zou ideaal zijn mocht hierover een zone-overkoepelende uitwisseling gebeuren van *good practices*.

Hier kan jij ook aan bijdragen. Spreek erover met je collega's zodra je de gelegenheid hebt.

Een goede veiligheids- en gezondheidscultuur binnen de zone wordt sterker door dialoog. Er moet onder andere gepraat worden over:

- hoe omgaan met interventiekledij,
- hoe elkaar sensibiliseren en herinneren aan het dragen van beschermingskledij tijdens de interventie, ongeacht welke graad iemand heeft,
- het feit dat je medeverantwoordelijk bent voor je eigen gezondheid,
- het feit dat de verantwoordelijk officier een voorbeeldfunctie heeft.

Getuigenis van Rik (Oostende)

“Na de Powerpointvoorstelling over kankerverwekkende stoffen die in onze interventiekledij blijft hangen, is er zowel bij de manschappen als bij de leidinggevenden een belletje gaan rinkelen.

Na een interventie zijn er reservepakken ter beschikking gesteld, zodat de was direct kan gebeuren. Ook op de interventieplaats wordt er verstandig omgesprongen met het vervuilde materiaal.

Er komt een lichte vrachtwagen om de adembeschermings toestellen, de slangen en vuile jassen apart op te halen. Een douche direct bij terugkomst is ook doorgedrongen.

Toch al een paar kleine verbeteringen die een stap in de goede richting zijn.”

Het nodige materiaal en uitrusting moet aanwezig zijn in de verschillende posten. Dat betekent niet alleen voldoende en propere kledij, maar ook voldoende gelegenheid voor reiniging en persoonlijke hygiëne. Hierover maak je best met het management duidelijke afspraken.

tijdens de interventie

Iedereen weet dat je tijdens de interventie de eigen veiligheid in acht moet nemen. Maar dat geldt ook voor een sluipende vijand zoals kanker. En daar zijn we ons in het heetst van de strijd niet altijd van bewust.

Toch maken ook hier enkele simpele gedragsveranderingen een wereld van verschil.

Het liefst zien we brandweelrui naar een interventie trekken in propere uitrusting. Eigenlijk is het zelfs een must. Bovendien is het niet meer dan evident dat de uitrusting altijd voldoet aan de geldende normen voor bescherming en veiligheid. Een regelmatige inspectie (jaarlijks) van de kledij door een bevoegd persoon of bevoegde instantie is daarom aangeraden.

Tijdens een interventie hou je ook best de ramen en deuren van je voertuigen zo veel mogelijk gesloten. Als het kan, plaats dan je voertuig op een veilige afstand. Ook personeel dat niet rechtstreeks tussenkomt, plaatst zich best op een veilige afstand. En beperk

het aantal brandweerlui dat een brandend gebouw of gebouw waar het gebrand heeft, betreedt. Voorkomen van blootstelling is altijd de eerste regel. Ook hier ligt een belangrijke taak voor de verantwoordelijke officier.

Let op je collega's en wees alert voor elkaar. Wanneer je even je adembescherming afneemt, doe dit dan op een veilige plaats en denk aan de persoonlijke hygiëne als je tijdens een langere interventie wat wil eten. Een simpel zeepompje in de wagen doet al wonderen.

Het is absoluut noodzakelijk om je adembescherming op te houden zolang nabluswerkzaamheden uitgevoerd worden. Het is overigens geen overbodige luxe om je adembescherming enkele minuten op te houden en eerst je interventiejas te openen.

Na de brand is het absoluut aangewezen je volledige interventiekledij uit te doen en in de daartoe voorziene plastic zakken te stoppen. Laat de vervuilende stoffen zeker niet meereizen met het personeel! Hiervoor werk je best in de zone enkele duidelijke en handige richtlijnen uit.

Maar de basisregel moet steeds zijn: vervuilde brandweeroerusting hoort niet thuis in de cabine!

na de interventie

Het is vooral na de interventie dat er nog veel verbetering mogelijk is. Na een interventie is het immers nóg belangrijker om aandacht te hebben voor de maatregelen die blootstellingstijd kunnen beperken.

Dat is niet alleen reiniging van kledij, maar ook persoonlijke hygiëne en omgaan met vervuilde kledij en materiaal.

Het is absoluut belangrijk dat vervuilde interventiekledij, die je on-

scene al uitdeed, op z'n minst gereinigd en liefst gedecontamineerd¹ wordt voordat je ze weghangt. Decontamineren is een kritiek proces dat best door een gespecialiseerde firma wordt uitgevoerd. Het is belangrijk om minstens over reservekledij en liefst twee sets interventiekledij te beschikken.

Getuigenis van Tom (Gent)

In onze brandweerzone is er al een procedure opgestart naar aanleiding van de problematiek rond contaminatie van interventiekledij. Buiten deze procedure bekijken we momenteel hoe we verdere stappen kunnen ondernemen om de decontaminatie van de kledij aan te pakken.

Wat staat er momenteel al gepland:

- Een oplijsting van persoonlijke beschermingsmiddelen die niet meer aan de huidige normen voldoen. Dit moet zo snel als mogelijk in orde komen en heeft dus absolute prioriteit.
- Bewustmaking van de problematiek bij de brandweermannen.
- Frequenter reinigen van interventiekledij.
- Vervuilde interventiekledij wordt apart van het personeel afgevoerd.
- Speciale zakken zijn besteld waar per persoon de kledij in wordt verzameld. Omdat de zak gesloten is en blijft, is er geen verdere contaminatie. Deze zak gaat mee in de was en lost op vanaf 50°C.

Naar de toekomst:

- Nieuwe procedure voor reinigen helm: afwachten van resultaten.
- Iedereen krijgt een persoonlijke zak met naam en brandnummer waarin men reservekledij kan steken zodat men na een brandinterventie direct propere kledij kan aandoen.
- Zorgen voor een mentaliteitswijziging: powerpoint rond contaminatie interventiekledij zal worden gegeven aan het voltallige personeel in lesvorm.
- Ook personen die de reiniging zullen doen, krijgen daarvoor de nodige bescherming.

Volgend overleg wordt gepland naar aanleiding van de evolutie hierover.

---

¹ Het Belgische instituut voor textiel CENTEXBEL toonde aan dat met een traditioneel wasproces slechts 57% van de gecontamineerde producten verwijderd wordt. Een test waarbij CO₂ werd gebruikt om te decontamineren, gaf daarentegen uitmuntende resultaten. Uiteraard is verder onderzoek nog nodig.

Kleed je je na de brand op de plaats van het onheil om, dan is het aangeraden om filtermaskers en handschoenen te dragen.

Je stockeert je vervuilde kledij ook best op een andere plaats in het voertuig dan waar het personeel zich bevindt.

Eenmaal in de kazerne moet je aandacht hebben voor persoonlijke hygiëne. Een douche is noodzakelijk! Naast zweet verwijder je zo immers ook toxische roetdeeltjes uit je poriën.

En vergeet ook niet dat het overige brandweermateriaal onderhevig is geweest aan vervuiling/contaminatie.

Uiteraard is het in dit ganse proces evident dat men in de post vervuilde interventiekledij en materiaal aandachtig gescheiden moet houden van propere spullen.

iedereen werkt mee

Veiligheid en gezondheid is een zaak van iedereen. Het gaat niet op dat er procedures zijn die niet worden nageleefd. En omgekeerd kan het niet dat mensen zich moeten behelpen omdat er geen materiaal of procedures worden voorzien. Op elk niveau kan een steentje worden bijgedragen:

Op niveau van de werkplaats (post)

- Zorg ervoor dat erover gepraat wordt. Zo kunnen de eerste stappen worden gezet naar bewustwording en nieuwe gewoontes. Betrek elke post, elke ploeg en elke dienst die risico loopt en zorg ervoor dat veiligheid en hygiëne automatisch deel uitmaken van richtlijnen en procedures.
- Zorg voor het nodige materiaal en de nodige uitrusting. Een stappenplan voorzien in een globaal preventieplan is een goede manier om eventuele investeringen te plannen, kleinere en grote.
- Zorg voor reinigingsmogelijkheden van de uitrusting en het materieel, en voor mogelijkheden tot persoonlijke hygiëne.

Op niveau van het management

- Zet het nodige materiaal en de kost voor het reinigen als prioriteit op het financiële plan en maak van veiligheid en gezondheid een vast agendapunt in je stafvergaderingen en sociale dialoog.
- Zorg voor duidelijke en eenduidige richtlijnen voor elke post en heb aandacht voor veiligheid en gezondheid in opleiding, vorming en oefening.
- Zorg ervoor dat al het nodige materiaal voorhanden is bij een interventie en zorg dat het personeel de juiste uitrusting gebruikt

en de juiste handelingen uitvoert.

- Heb na de brand oog voor de nodige reiniging van materiaal, voertuigen en uitrusting, en voor de persoonlijke hygiëne van het personeel.
- Zorg ervoor dat de hulpverleners telkens met degelijke en propere kledij naar de interventie kunnen gaan. De volgende maatregelen zijn daarvoor nodig:
  1. zorg voor voldoende gereinigde pakken in reserve en voorzie prioritair in je beleidsplanning dat elke hulpverlener beschikt over minstens twee pakken;
  2. voorzie een jaarlijkse inspectie van de interventiepakken, enerzijds op het intact zijn van het membraan wat de hulpverleners beschermt tegen de toxische componenten en anderzijds op de conformiteit aan de geldende normen naar bescherming en zichtbaarheid;
  3. voorzie dat de interventiepakken na elke blootstelling op een doeltreffende manier kunnen gereinigd/gedecontamineerd worden, bijvoorbeeld door een daartoe gespecialiseerde firma.

Op niveau van de ploeg

- Spreek er met elkaar over en spreek erover met je leiding. Maak van de richtlijnen een gewoonte. En zorg ervoor dat je nieuwe collega's op de hoogte zijn.
- Ga niet onnodig of ongevraagd in een brandend pand, blijf maximaal bovenwinds, ook nabluswerken doe je met volle persoonlijke bescherming en met een minimum aan personeel.
- Zorg voor propere kledij en materiaal en bescherm jezelf tijdens een interventie. Ideaal zou zijn dat je je on-scene kunt omkleden. Zorg er dan voor dat je vervuilde kledij niet rechtstreeks bij jou of je collega's in de wagen zit.
- Zorg voor een goede persoonlijke hygiëne (handen wassen voor het eten en douchen na een interventie) en zorg ervoor dat je kledij en je materiaal gereinigd worden na een interventie.

aan de slag

Rome werd inderdaad niet op één dag gebouwd, en we weten dat brandweer een zeer divers landschap is. Maar dat is geen excuus om niets te doen.

Er zullen zones zijn die al verder staan dan anderen. En er zullen zelfs heel wat verschillen bestaan binnen een zone. Voor elke zone zal de uitgangspositie dan ook anders zijn.

Wél gemeenschappelijk, is het belang dat iedere zone de problemen inziet en er iets mee doet. Niet alleen de zoneleiding, en in het verlengde daarvan de zoneraad, de preventieadviseur en de arbeidsgeneesheer, maar ook het personeel en de vakbonden.

We moeten samen werken aan meer veiligheid. Het gaat tenslotte om jouw gezondheid!

Getuigenis van Bert (Hasselt)

“Tijdens een zware dak- en zolderbrand raakte de kledij van de collega’s die in de woning geblust hadden, zwaar vervuild door roet en gesmolten kunststof.

Op mijn vraag als chauffeur werd alle interventiekledij voor terugreis naar de kazerne uitgetrokken en achteraan in de autopomp gelegd, zodat de cabine roet- en dampvrij bleef. Door goede afspraken en collegialiteit werd alle kledij binnen de 24 uur gewassen en gedroogd. Het kán dus blijikbaar.

Het zou fijn zijn als dit een officiële richtlijn werd.”

Ze hebben de beste
instructeur ingehuurd!

Infobrochure voor brandweermannen
naar aanleiding van de
Werelddag voor veilig en gezond werk
op 28 april 2015

Deze brochure is een samenwerking tussen
ACV-Openbare Diensten, ACOD, VSOA, IBZ en BWV.

Meer informatie beschikbaar via:
www.civieleveiligheid.be